Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov

Issued daily except Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone Rockwell 4904

...TO—YEAR XXIV. | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 28, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., petek, 9. oktobra (October 9), 1931. | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 236

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103 Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918

...EMČIJA RAZ-...ASILA OBSED-...NO STANJE

...inet resigniral in Brueningu ...bila poverjena naloga, da ...avi novo vlado. Predsed-...k Hindenburg podpisal za-...lno naredbo, da reši Nemčijo ...ed polomom. Vladna regula-...ja dela in kapitala. Zatiranje ...ofikalnega gibanja in odpra-...civilnih svobodščin

...erlin, 8. okt. — Kancelar ...ening se je iznebil vseh do-...nih članov kabineta in ta-...potem podvzel akcijo za for-...nje nove vlade, katera bo ...diktatorično oblast.

...ancelar je predložil resigna-...članov kabineta predsedni-...Hindenburgu, nakar mu je ta ...ri sestavo nove vlade, kate-...ani bodo lahko vzdržali in ...ali napade s strani fašistič-...in radikalnih elementov.

...va naloga nove vlade bo, ...liti parlament na sprejetje ...olj drastične zasilne nared-...i je že kdaj bila razglašena ...avi, katera ni zapletena v ...a. Obsedno stanje pod civil-...ado je bilo sinoči uveljav-...in vse pravice, s katerimi ...razajo demokratičneržav-...o bile odpravljene.

...emčija, katero od ene strani ...a fašizem in na drugi ko-...izem, je sprejela v svoj pro-...boljša — ali slaba — na-...obeh. Predsednik Hinden-...je sinoči podpisal zasilno ...do, ki predviduje nove pro-...ske reforme: vladno inter-...ijo privatnega biznisa in re-...cijo dela in kapitala ter od-...civilnih svobodščin in pra-...katerih sloni vsaka demo-...ija.

...edsednik Hindenburg je po-...kancelarju mandat, da lah-...koj uveljavi ukrepe z na-...m, da reši Nemčijo pred ...dom. Naročil mu je, naj se-...vlado najzmožnejših vodi-...v, ki reprezentirajo delo in ...al, ne ozirajoč se na stran-...pripadništvo.

...v bistvu pomeni revizijo ...emške ekonomske legislaci-...rajnost novih naredb ni o-...ena, toda domneva se, da ...uveljavljene za nadaljnja ...ta. Te naredbe uključujejo ...alno pomoč občinam in dr-...n v pogajanju z zunanjimi ...i glede podaljšanja kratko-...h posojil v dolgoročna. Ukiv-...konstrukcije javnih poslo-...tri leta. Redukcije visokih ...j, stroge regulacije bančne-...poslovanja in izredno sodno ...anje proti osebam, ki se ...bajo plačevanju davkov.

...icija bo imela izredno ob-...ta pobijanje državi nevar-...gibanja. Vsakdo, ki bo ve-...ilegalnih in nevanih doku-...ih, mora to takoj javiti av-...tam, katere jih bodo zase-...lahko tudi zaplenile stro-...katerih so bili dokumenti ...ni. Klube in prostore, v ka-...se shajajo radikalci, se ...sumarično zapre. S temi ...i in naredbami Bruening ...rešiti Nemčijo pred politič-...in ekonomskim polomom.

...ški agent obtožen umora

...rence, S. C., 8. okt. — Fe-...na veleporota je včeraj ob-...prohibicijskega agenta W. ...rratta umora. Sarratt je ...par tedni uprizoril naval na ...vanje Clyde Breverja, ki ...osumljen kršitve osemnaj-...amendmenta. Koronerjeva ...kava je ugotovila, da je bil ...er ustreljen v hrbet, dasi ...tt trdi, da je oddal kroglo, ...je Brewer upri aretitaciji.

Radio operiral traktor

...blesville, Ind., 8. okt. — J. ...nch je včeraj izoral 32 a-...veliko polje s traktorjem, ...je operiral radio. To je bi-...viž, da je traktor potom ra-...e kontrole oral zemljo. Dve-...adijskih, električarskih in ...h ekspertov je opazovalo ...kušnjo, ki se je dobro ob-...

Kriza vznemirja administracijo

Hoover bo morda pozval demokrate, naj vstopijo v kabinet in pomagajo pri reševanju ekonomskih problemov

Washington, D. C. — (FP) — Bernard M. Baruch, eden najvplivnejših newyorških bankirjev, kateri je v juniju obiskal in pregovoril Hooverja, da je razglasil enoletni moratorij vojnih dolgov in reparacij in tako obvaroval Nemčijo pred finančnim polomom, se je te dni spet oglasil pri predsedniku. Baruch se je pred kratkim vrnil z obiska Nemčije, Francije in Anglije. Povedal je Hooverju o svojih razgovorih z evropskimi bankirji, politiki in vojaškimi avtoritetami.

Značilna stvar pri vsem tem je dejstvo, da je Baruch demokrat. V času Wilsonove administracije je bil imenovan za načelnika vojnega industrijskega odbora in je največ pripomogel, da so bizniški krogi brez velike opozicije sodelovali z Wilsonovo administracijo. Baruchova beseda veliko šteje pri Hooverju, čeprav je demokrat.

Hoover v tej kritični situaciji čuti, da potrebuje nasvetov ne samo glede položaja v Evropi, temveč tudi o razmerah doma. Vesti, ki jih prejema iz Wall streeta, govore o važnih izpremembah. Velike banke se združujejo in vpliv Morganove finančne hiše se čuti povsod. Hoover je brez moči proti tem silam, vendar bi pa rad igral vlogo junaka, ki je zmožen herojskih činov.

Wall street je naklonjen ideji koalicijske vlade, ki naj bi jo tvorili predstavniki velebiznisa ne glede na politično pripadništvo. Ideja sicer izgleda fantastična, toda ima precej opore pri vodilnih newyorških bankirjih. MacDonaldov zgled v Londonu, kjer je bila organizirana "nacionalna" vlada, jim daje vzpodbudo.

Ti finančni magnati menijo, da se Hoover lahko izogne porazu in morebitnim izgredom brezposelnih v prihodnjem letu edino, če v kratkem povabi par teh magnatov, naj postanejo člani njegovega kabineta in pomagajo reševati ekonomske probleme. Prvi od teh rekrutov bi bil Owen D. Young, eden od Morganovih demokratskih kandidatov za predsednika Združenih držav; potem Baruch in John J. Davis.

Zakaj ameriški plutokrati domnevajo, da bi Young, Baruch in Davis storili več za odpravo depresije, ako bi bili člani kabineta, kot sedaj, ni povsem jasno. Senator Couzens je obdolžil bankirje, da so že dosedaj napravili ogromno škodo v deželi, in da bo kampanja, ki jo je začel Myron Taylor, član Morganove finančne grupe ter predsednik finančnega komiteja United Steel porporacije, ki je odredil mezdne redukcije, ruinirala deželo.

Capone izvojeval prvo bitko

Chicago, 8. okt. — Prva bitka s federalno vlado je včeraj končala ugodno za Caponeja, ker so njegovi odvetniki blokirali poskus zveznih tožiteljev, da se odkrije vir dohodkov, ki jih je gangeški kralj prejemal od svojih igralnic za denar v Ciceru.

Večinoma so bile osebe, ki so včeraj pričale proti Caponeju, njegovi bivši pobočniki, ki so pripravljeni na izpovedi proti svojemu nekdanjemu poglavarju, da se tako sami zaščitijo pred prosekucijo.

Robot vodil letalo

Newark, N. J., 8. okt. — Mehanični pilot je imel kontrolo nad potniškim letalom v preizkusnem poletu med Newarkom in Westfieldom v prvi javni demonstraciji, ki se je uspešno obnesla. Človeški pilot je imel kontrolo nad letalom, ko se je dvignilo v zrak in potem, ko se je spustilo na tla, dočim je ves ostali čas robot vodil letalo.

VOLILNA KAMPANJA V ANGLIJI V ZAMAHU

Parlament je bil razpuščen in stranke se sedaj pripravijajo na bitko. MacDonald apelira na ljudstvo, naj podpre nacionalno vlado. Nesoglasje v delavski stranki

London, 8. okt. — Angleški parlament je bil včeraj razpuščen in volilna kampanja se je pričela. Kralj je podpisal proklamacijo za razpust parlamenta in splošne volitve so bile določene na 27. oktobra.

Zadnje zasedanje parlamenta je bilo farsa. Udeležilo se ga je le krog dvajset laboritov in krog sto vladnih poslancev, da slišijo kraljev razglas o razpustu parlamenta, ki ga je prečital lord Sankey.

Premijer MacDonald je sinoči apeliral na angleški narod, naj pri volitvah podpre nacionalno vlado, ki si ji nadela nalogo, da potegne deželo iz krize. V apelu je MacDonald pojasnjeval okoliščine, ki so dovedle do formiranja koalicijske vlade, pozival volilce, naj izvolijo vladne kandidate z veliko večino ter jih opozoril, da kriza še ni končana. Dejal je, da bodo sledile še nadaljnje finančne panike, ne samo v Angliji, temveč tudi v drugih državah, ki lahko dovedejo do revolucij, ako narod ne bo poveril mandata nacionalni vladi, da izvede svoj sanacijski program.

V pondeljek bo MacDonald otvoril kampanjo v svojem volilnem distriktu Seeham in se pripravil na ostro bitko proti kandidatu, ki ga bodo postavili laboriti. Zanikal je govorice, da namerava kandidirati tudi v londonskem volilnem distriktu, da si tako zasigura zmago, ako bi propadal v Seehamu.

Konferenca delavske stranke v Scarboroughu je bila sinoči zaključena. Stranka nima denarja, poleg tega pa ji grozi razkol. Cepitev delavskih sil je razvidna iz formiranja nove organizacije, ki jo tvori od 40 do 50 laboritov in kandidatov v parlament, ki so izjavili, da bodo podpirali MacDonalda.

Philip Snowden, ki je pred par dnevi naznanil, da ne bo več kandidiral, bo najbrž dobil plemenitaški naslov. Postal bo vikomt in kot tak bo imel pravico do sedeža v zbornici lordov.

Solidarnost soc. županov v Španiji

Madrid, Španija. — V provinci Huelva so zastavkali vsi socialistični župani v znak protesta, ker je governer odstavil socialističnega župana mesta Palma Gondado. Župane je poklicala na stavko njih stranka.

Kongresna akcija za brezposelne

Voditelji ameriškega organiziranega delavstva napovedujejo politično revolucijo, ako kongres ne ukrene ničesar za odpravo brezposelnosti

Vancouver, B. C., Kanada, 8. oktobra. — Prisilimo kongres za ublažitev brezposelnosti ali pa se pripravimo na politično revolucijo l. 1922.

Edward Keating, bivši kongresnik in sedanji urednik glasila železničarskih unij, je predlagal to geslo na konvenciji Ameriške delavske federacije.

Kongresnika Ralph A. Horr in Keating sta s svojima izjavama vzbudila največ pozornosti na včerajšnjem zborovanju federacije. Horr je v svojem govoru apeliral, naj se federacija izreče za takojšnjo modifikacijo Volsteadovega zakona in za načrt vladne bondne izdaje v vsoti pet milijard dolarjev, ki naj se porabijo za poživitev industrijskih aktivnosti.

Druge zahteve so bile predložene v obliki resolucij. Te uključujejo:

Takojšnje sprejetje programa velikih javnih del.

Podpiranje gibanja, da se izpusti Mooneyja in Billingsa iz zapora.

Krajši delovnik za ameriške mornarje.

Ustanovitev vladnega komiteja za javna dela, da se preskrbi delo za brezposelne.

Pričetek kampanje za petdnevni delovni teden in šesturnik.

Ustanovitev federalnega sistema brezposelnostnega zavarovanja.

Nadaljevanje aktivnosti za odpravo otroškega dela.

Demonstracije brezposelnih v Angliji

Manchester, Anglija, 8. okt. — Velika množica brezposelnih je včeraj navalila na mestno hišo, da predloži zahteve mestnim odbornikom. Policija je skušala preprečiti vstop in s tem izvala bitko, v kateri je bilo več oseb ranjenih. Brezposelni so bombardirali policaje s kamenjem in drugimi predmeti, ki so jim prišli pod roko. V Akcijo so bili pozvani tudi gasilci, ki so pričeli brizgati vodo na razgrajočo množico. Poleg drugih je bilo ranjenih tudi pet policajev in dve ženski.

Urgirajo izdajo bondov za pobijanje brezposelnosti

Chicago, 8. okt. — Emmersonova davčna komisija se je pričela resno baviti s priporočilom Emergency Relief organizacije, kateri načeluje Edward L. Ryerson, naj država izda bonde v vsoti deset milijonov dolarjev, ki naj bi se porabili za preskrbitev dela brezposelnim, ki imajo velike družine.

ZBOROVANJE PANAMERIŠKEGA KONGRESA

Nekateri delegati so predlagali revizijo carinskih določb med ameriškimi državami, kar naj bi poživelo industrijske aktivnosti

Washington, D. C. — (FP) — Pri otvoritvi zborovanja Panameriškega kongresa, na katerega so poslale zastopnike države Južne Amerike, je prevladovala moreča atmosfera vsled padca trgovinskih aktivnosti.

Zvezni trgovinski tajnik Lamont je na otvoritvenem zborovanju izjavil, da je ekonomska depresija posledica svetovne vojne, ki je dovedla do neekonomskih ukrepov in restrikcij, ki ovirajo mednarodno trgovino.

Silas Strawn, predsednik Ameriške trgovske zbornice, je dejal delegatom, da bi morali voditelji biznisa v vseh državah posvečati več pozornosti carinskim restrikcijam, da bi odgovarjale industrijskemu razvoju v posameznih deželah, kar bi bilo v dobrobit narodom.

Delegatje republike San Salvador so predložili resolucijo, ki je urgirala revizijo ali pa suspenzijo vseh carinskih določb med ameriškimi državami. Resolucija je bila očividno naperjena proti Združenim državam in je bila po kratki debati završena.

Domač drobiž

Iz Johnstowna, Pa. — Zadnji teden se je tu obesil Anton Skubic. Izgubil je delo in poveč je iskal posojilo, da bi rešil svoje majhno posestvo, na katerem je še dolgoval, toda ni ga mogel dobiti. To ga je spravilo v obup. Pokojnik, ki je bil mirnega značaja, je bil član društva št. 8 SNPJ. Zapušča ženo brez otrok. — V bližnjem Tire Hillu je umrl Marko Katalenič, star 50 let. Bil je več časa v ubožnici. Član je bil društva Zavedni Štajerc št. 289 SNPJ.

Iz Elyja, Minn. — Pogreb Jožeta Pišlerja, gl. tajnika Jugoslovanske katoliške jednote, ki se je vrši zadnjo nedeljo, je bil civilen po njegovem naročilu.

Iz Clevelanda. — V avtni nesreči se je ubil Jos. Vovk, star 35 let, doma iz Soteske na Dolenjskem, tu je bil 18 let in zapušča ženo ter pet otrok; bil je član društva št. 5 SNPJ. Njegov tovariš v avtu, Peter Šešek, se je težko pobil in je v bolnišnici. — Anton Ponikvar, star 23 let in samec, se je ubil pri avtni dirki v Hartfordu, O. — Na progi New York Central železnice so našli truplo Johna Rozmana, ki je izvršil samomor z revolverjem. Star je bil 55 let.

—Federated Pictures.

Milica v boju proti farmarjem v Iowi, ki so protestirali proti obveznemu cepljenju krav proti tuberkulozi. Farmarji so se podali.

Poskus za razbitje unije

Javnonapravna družba najela gangeže, da uniči organizacijo

New York. — (FP) — Ker policijsko vmešavanje in kompanijski špioni niso mogli ustaviti organizatorične kampanje, ki jo je uvedla Brotherhood of Brooklyn Edison Employes, je kompanija pričela izvajati strahovlado. Ta je sledila tajni seji kompanijskih uradnikov, kjer so sklenili, da je treba bratovščino razbiti in za vsako ceno odstraniti S. William Levicha, tajnika unije. Predsednik te kompanije je Matthew S. Sloan, član Hooverjevega komiteja za pobijanje brezposelnosti.

Organizatorične gibanje se je pričelo v prošlem aprilu, ko je kompanija odpustila več kot dvatisoč delavcev. Organizatorji so takrat razdelili med delavce letake, v katerih je bilo med drugim povedano, da je kompanija napravila l. 1930 za enajst milijonov več profita kot v prejšnjem letu.

Razpečevalci teh tiskovin so bili aretirani in kompanijski špioni so terorizirali delavce, pri katerih so našli letake. Tisti, ki so bili aretirani, so bili pozneje oproščeni na sodišču, ker je bil sodnik mnenja, da razpečavanje tiskovin se ne more smatrati za kaznjivo dejanje.

Kompanija se je potem odločila za upoštev gangešev. Ti so te dni napadli tajnika bratovščine in ga pretepli. Ko so pozneje delavci spet razpečavali letake, jih je napadla močna skupina gangešev ter jim iztrgala tiskovine iz rok. Neki delavec je dobil sunek v obraz, ker se ni hitro umaknil pred gangešem. Unija je sedaj poznala policijo, naj nudi potrebno zaščito delavcem, ki se bore za pravico organiziranja.

Indijske frakcije se ne morejo zediniti

Londonska konferenca se bo najbrž razbila. Gandi bo konferiral z MacDonaldom

London, 8. okt. — Muslimani, nacionalisti in zastopniki drugih indijskih skupin na konferenci v Londonu se sinoči niso mogli zediniti glede vprašanja sodelovanja raznih indijskih verskih grup v primeru, da bi Indija dobila neodvisnost. Konferenca je končala v prepiru med zastopniki indijskih frakcij.

"Poskus za dosego dogovora se je izjalovil," je dejal Gandi, ko je odhajal na svoje stanovanje. "Poročal bom predsedniku vlade, da ta konferenca ni napravila nobenega zaključka."

"Ali to pomeni, da se je konferenca razbila?" je bil Gandi vprašan.

"Bodočnost je v božjih rokah," je odvrnil Gandi ter pristavil, da bo pozneje podal svojo izjavo.

Gandi je kasneje rekel, da se bo posvetoval z MacDonaldom in potem podal svojo odločitev.

Padronsko izkoriščanje v Massachusettsu

Boston, Mass. — Član governerjeve komisije J. H. Brennan je odkril veliko izkoriščanje tujezemskih delavcev, ki so uposleni pri gradnji državnih cest. Delavce imajo v zakupu najemalci, takozvani padroni, ki jim plačujejo 30 centov na uro, dasi državni zakon določa minimalno plačo 65c za to delo. Delavci v resnici delajo le za hrano in "stanovanje", ker jim kontraktorji vzamejo v ta namen skoraj ves zaslužek.

Nogavičarji zastavkali

Milwaukee, Wis. — Krog tisoč delavcev v treh tovarnah Phoenix Hosiery Co. je zastavkalo, ko je kompanija naznanila ponovno redukcijo mezd za trideset odstotkov.

Med stavkarji je krog petsto neorganiziranih delavk.

FARMARJI NA JUGU POSTAJAJO NEMIRNI

Glasovi o revolti vznemirjajo Atlanto. — Propadanje kmetijstva in beda v mestih

Atlanta, Ga.—(FP)—Sedanje razmere v Georgiji so slične onim po civilni vojni, v dobi takozvanih "carpet-beggarjev", ki so na jugu zaključili poglavje treh jezdecev apokalipse. Beda in desolacija, korupcija in ekonomsko upropaščenje velikega dela prebivalstva objemajo državo, na horizontu pa se slišijo grozeči glasovi brezpravnih slojev.

Situacija je podobna ognjeniku, ki naznanja svoje delo opustošenja nekaj dni pred izbruhom z samolkim bobnenjem. Z vseh strani prihajajo v prestolno mesto Georgije glasovi o grozečih revoltah, ki napravljajo že bolj napeto situacijo.

Največ nemirnega raspoloženja je opaziti med farmarji, ki tvorijo večino prebivalstva. Razlog za to je kriza v bombažni industriji, od katere je država v glavnem odvisna. Sedanja cena bombaža — 6 in 7 centov funt — pa je prinesla revščino širokim slojem in ekonomsko parilizo na deželi in v mestih.

Farmarji zahtevajo, da jim država priskoči na pomoč. Nedavno je navalila na governerjevo palačo tisoč moč broječa množica in od njega zahtevali, "naj nekaj stori." Governer se jih je odslovil z obljubo, da bo sklical izredno zasedanje legislature, ako poslanci pristanejo, da ne bodo zahtevali obicajnega honorarja — plačo. Poslanci pa so odklonili "delati za narod", češ, da se od tega ne da živeti. Governer to lahko rekel, da je izpolnil svojo obljubo in tudi poslanci imajo dober alibi. Le farmarjem ne bo pomagano.

Sploh je težko govoriti o farmarjih, ker ima ta beseda na jugu še bolj zgodovinski pomen kot pa realno označbo. Farmarstvo v Georgiji je na psu in nad dve tretjini kmetij je najemninskih. Od 255,598 kmetij jih je nad 175,000 v najemu, manj kot 80,000 pa jih obdelujejo nominalni gospodarji, ki so radi zadolženja podrejeni bankirjem skoraj v isti meri kot so najemniki svojim gospodarjem. Farmarstvo na jugu ni več farmarstvo, pač pa podložništvo, ki se lahko primerja z najbolj reynimi in brezpravnimi kmeti v najzaostalejši državi Evrope.

Mestni proletariat tudi ni v boljši, ako ne v slabši situaciji. Služkinje so vesele, ako dobijo poleg hrane in stanovanja $1.50 na teden. Plače v trgovinah sploh niso plače, ampak pardolarska napitnina na teden. Tudi redukcije plač so na dnevnem redu vsekrižem. Mestnim uslužbencem v Atlanti so bile znižane plače za 10% in učitelji sploh še dalj časa niso prejeli plače in grozijo s stavko.

Edina "akcija" za odpomoč brezposelnim je prišla od mrs. T. K. Glenn, soproge prominentnega bankirja. Ona je svetovala, naj pri vsakem kosilu sleherni dene na stran en cent za brezposelne, vsoto pa odda državnim miličnikom, katerim je bila poverjena ta naloga. Neki delavec je rekel, da jim je bila poverjena ta naloga zato, da bodo vzdržali brezposelne za svoje tarče, ako pride do nemirov ali stavke.

Edini poklic, ki v Atlanti izborno uspeva je — politična korupcija. Davki so radi tega izredno visoki in bi celo marsikaterega meščana na severu pripravili do tega, da bi kričal o revoluciji. Glede umetnosti in predrznosti v korupciji bi se še celo politični raketirji v Chicagu in New Yorku lahko marsičeza naučili od tukajšnjih demokratskih artistov.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Legija zahteva diktaturo

Ameriška legija, militaristična organizacija bivših vojakov iz svetovne vojne, je na svoji letošnji konvenciji v Detroitu sprejela resolucijo, s katero urgira predsednika Hooverja, naj razglasi izjemno stanje v deželi in imenuje nadstrankarski "svet narodne obrambe", kakršen je bil med vojno, da konča "nemir nezadovoljnost in neodločnost", ki danes prevladuje v deželi.

Ta resolucija je bila sprejeta drugi dan potem, ko je predsednik Hoover govoril na zborovanju legije. Iz tega se lahko sklepa, da je bila resolucija morda sprejeta na njegovo željo. Hoover dobro ve, da so njegove politične šance silno slabe pri predsedniških volitvah v prihodnjem letu. Ali bi si rad pomagal s fašističnim pučem? Ali bi bil rad diktator?

Ako se Hoover odzove na resolucijo, tedaj to pomeni, da bo Ameriška legija vodila "narodno obrambo" in terorizirala delavce. Despotizem iz vojnih časov se oživi, mreža špionaže prepreže vso deželo in vse svobodčine v Ameriki, zajamčene nominalno v ustavi, bodo mrtve.

Ali je to mogoče? Vse je mogoče! Videli smo med vojno, kako se je ameriško ljudstvo ukionilo pred diktatorskimi naredbami Wilsona. Takrat je šlo proti "Hunom". Vsakdo ki ni brž zaplesal kakor so zatiralci piskali, je bil "Hun" in dol z njim. Kasneje, ko so bili "Huni" tepeni, je bil "boljševik" tista nevarnost; vsi "Huni" so se čez noč spremenili v "boljševike."

Vse to se je godilo med vojno in takoj po vojni zato, da "bo svet varen za demokracijo". Ubogo demokracijo je bilo treba rešiti za vsako ceno. Danes pa hoče legija uničiti rešeno demokracijo!

Razume se, da industrijski in finančni vladarji Amerike, vsaj nekateri, niso slepi in vidijo kaj se godi. Vidijo, da je danes, na pragu zime, deset milijonov brezposelnih delavcev v deželi. To ni šala. Tem desetim milijonom nočejo pomagati niti do dela niti z državno denarno podporo; prepuščeni so privatnim "dobrotnikom". Kako bo privatna pomoč pomagala, je bilo videti lansko zimo, ko je bila še komaj polovica sedanje armade brezposelnih. Pomoč je absolutno odpovedala.

Vse to vidijo in naravno jih skrbi. Ameriško ljudstvo je silno nezadovoljno. Že od zadnje spomladi je Hoover neprenehoma bombardiran za izredno zasedanje kongresa, da bi na ta ali oni način kaj storil za olajšanje krize. Ljudstvo zahteva pomoč — toda pomoči ni. Hoover se noče ganiti. Celo konservativna Ameriška delavska federacija zahteva izredno zasedanje kongresa in pomožno akcijo za brezposelne. Vse nič ne pomaga. Vlada se ne gane.

Nekaj bo torej treba storiti. Deset milijonov ljudi je brez dela in drugih deset ali petnajst milijonov dela le toliko, da komaj eksistira. Nihče več ne verjame, da se položaj obrača na bolje. Kaj bo torej? Kongres se snide prvi pondeljek v prihodnjem decembru in pritisk na zvezno zbornico za odpomoč bo silen. Če bo kongres prisiljen sprejeti odpomoč, bo moral zvišati davke na dohodke in dobičke — tega pa Hoover ne mara, kajti on je v Beli hiši le radi tega, da ščiti bogatine.

Ostane torej še strahovlada. Brezposelnim delavcem je treba pomagati — ali pa jih ustrahovati, da bodo mirni in tiho. Kapitalizem se bo vsejal in povsod poslužil diktature, kadar vidi, da mu gre voda v grlo. Demokracija še gre v "dobrih časih," ampak v slabih je nevarna. Zato jo je treba paralizirati z "izjemnim stanjem" in "svetom narodne obrambe" kot to zahteva legija.

Koliko pa je treba od fašistične resolucije Ameriške legije v Detroitu do fašizma v Beli hiši?

Združene države so že imele v 155 letih svojega obstanka deset večjih ali manjših kriz. Kapitalistično gospodarstvo neprenehoma valovi gor pa dol. To dokazuje, kako so vse ekonomske vrednote zgrajene na špekulaciji. Sedanja kriza je uničila okrog 50 milijard dolarjev vrednosti v delnicah, bondih in zemljiščih. Vsa ta vrednost je bila le na papirju, kajti toliko denarja sploh ni v Ameriki. Na tisoče in tisoče ljudi živi le od namišljene vrednosti na papirju. Ti ljudje nič ne delajo, le igrajo se z delom milijonov. Zato so krize.

V Jugoslaviji bodo imeli volitve 8. novembra, skupščina se pa snide 7. decembra. Vse se izvrši lepo in gladko, kakor da ni nič — in ros ne bo nič.

Glasovi iz naselbin

Ia

Zanimive beležke iz raznih krajev

(Dopisovalci in poročevalci domačih vesti, ki jih Prosveta prinaša redno v koloni "Glasovi iz naselbin," naj vselej podpišejo svoje polno ime in navedejo naj naslov, kar naj služi, da jamčijo za svoj prispevek. Poročila ali dopisi naj bodo jedrnati, kratki in resnični; opisani morajo biti v dostojnem tonu. Na anonimna pisma in dopise se ne bomo ozirali.)

Proti "ruskemu poslancu"

West Allis, Wis.—Malo pojasnila mojemu oponentu Spartaku, upam, ne bo škodovalo. Lahko bi zapisal njegovo ime, da se pa izognem osebnostim, ne bom zapisal. Pri zdravih argumentih naj vselej osebnosti izostanejo; to priporočam tudi drugim.

Dne 22. sept. v Prosveti št. 221 sem podal moje mnenje glede odposlanca v sovjetsko Rusijo. Razlogov za tak korak sem imel mnogo, da pa bi hotel vse navesti, bi seveda vzelo preveč prostora v Prosveti, obenem pa sem tudi smotral, da me bodo čitalci lahko razumeli brez vsakega daljšega pojasnjevanja. Ker se pa moj oponent Spartak v Prosveti z dne 28. septembra togoti nad mojim dopisom in omenja dunajske in ruske vzglede, mu svetujem, naj postavi svoj in moj dopis skupaj in naj oba prečita, pa se bo prepričal, da je on v veliki zmoti.

Moji razlogi so sledeči: Imeli smo je poldrugo leto razne polemike in kritike v Prosveti, rezultat pa je slab, a sedaj, ko gre vse nekam h koncu, naj bi spet pričeli z nekakšno propagando, od katere bi imeli več škode kot koristi. Nekateri bi se za stvar navduševali, drugi bi jo kritizirali, naročniki pa naj bi čitali tako serviranje. Časi so preresni in mi moramo gledati, da nam Prosveta služi za bolj važne probleme tukaj, kjer živimo, drugo pa naj pride v poštev šele potem.

Imam pa še drugi razlog. Ako bi mi dovolili, da se prične taka propaganda, da bi jednota tja poslala zastopnika — kot priporočajo nekateri člani — s tem bi se dalo potuho našim fanatikom, ki bi rekli, češ: "Jednota je šla v Rusijo po informacije, sedaj smo pa mi na konju, le sem z blagajno SNPJ, da jo bomo rabili za komunistično propagando." Ne, in kdo bi preprečil to vpitje?

Čudim se Spartaku, ker se je sam nekoč izrazil, ko je predaval v klubu, kako da je letel čez drn in strn, misleč, da vse hiti za njim. Ko pa se je ozrl nazaj, je videl, da je sam, absolutno sam — pa še kako razočaran. Takrat sem se mu od srca smejal, ker sem mislil, da je prišel do spoznanja, a danes se spet kažejo znaki njegove pozabljivosti ter že spet drvi . . . Toda počakaj naj, da se malo pomenimo.

Pri nas imamo dobre voditelje. Pridi, da jih slišiš kadar te vabijo. Socialistični voditelj župan Hoan je rekel pred štirimi leti: "Ameriški magnat je šel v Evropo. Tam gradi tovarne za avte zato, da pripelje produkte nazaj izdelane cenejše, zato da bo potisnil tebe delavec-trpin na kolena, da boš lačen — da napravi iz tebe poniženega sužnja. Organiziraj se strokovno in politično. Viktor Berger je bil dober kongresnik, boljši kot sto drugih. Zakaj ga niste izvolili?"

Mnogo bi se dalo napisati tudi o drugih govornikih, toda prostora je malo. "Če bi imeli v Milwaukeeju večino socialističnih zastopnikov, bi dosegli lahko marsikaj koristnega, ker pa imajo naši nasprotniki premoč, smo mi primorani njihove napade odbijati, da obvarujemo to, kar smo z velikim trudom pridobili," je dostavil župan Hoan. Sedaj je borba v teku. Racine, Kenosha, West Allis. Ta mesta morajo biti zavzeta na prihodnjih volitvah, tako so napovedali naši voditelji, pa le z našo pomočjo. Toda delati moramo, dokler je še čas, da ne pride tako kot je v drugih državah, kjer se ne smejo delavci gibati v svoji politični stranki. Pustimo Rusijo na stran, pa naj se razvija dobro ali slabo, hitro ali počasi, saj jaz nimam nič proti nji in kredit za dobra dela bo dobila ona, za svoje gospodarstvo in napredek, in nihče drugi.

Ako bi jaz imel v pisanju in čitanju zmožnosti mojega protivnika, bi jaz pisal v drugem smislu, kajti pred seboj imam več nerešenih problemov. Na primer: članek o federativnem združenju naših podpornih organizacij, na katerega enem sestanku je bil sam navzoč kot zapisnikar in kateri problem še vedno čaka rešitve. Dalje bi napisal članek, recimo, o omejitvi mehiških katoliških duhovnikov, članek o španski republiki itd., pa ne vedno eno in isto. Saj drugi tudi nekaj čitamo in verujemo, kar čitamo v naših delavskih listih. Čitali smo že tudi poročila od naših rojakov, ki so že bili v sovjetski Rusiji in ki so bili razočarani ter se spet vrnili s praznimi žepi. Upam, da je tudi Spartak čital to, pa je morda pozabil, ampak jaz nisem pozabil in opozarjam, da se naj ne da nobeden Prosvetinih čitalcev speljati komurkoli. Ako koga veseli kakšna akcija, naj izdela načrt in naj ga predloži klubovi seji.—**Joe Radelj.**

Iz Ohia

Bridgeport, O.—Kdo je Frank Podboy?—Zadnje čase se piše v Prosveti glede dveh piknikov 23. avgusta in o Franku Podboyju, gl. porotniku SNPJ. Celo protesti so proti njemu. Pa poglejmo, kdo je ta Podboy, da se bolj spoznamo v javnosti z njim. Že od mladih let deluje za delavski pokret in SNPJ. Spominjam se ga, ko je delal pri Proletarcu nekaj časa in ko je spremljal Etbin Kristana v državi Kansas, ko je bil prvič na govorniški turi. Po poklicu je premogar, ampak zaradi njegove aktivnosti pri prejšnji UMW nima prilike, da bi se držal svojega poklica. Kajti on je na črni listi 50 milj okoli Johnstowna. To ima za plačo, ker se je in se še bori za nas delavske trpine. Ko bi slovenska javnost vedela, čez kakšne boje je že on šel in kako je znal potegniti deputije in pobojnike v raznih stavkah, bi se čudili. Ampak je resnica.

O njegovem delu pri UMWA in v prid delavskemu pokretu bi se dalo napisati celo knjigo. Ako bi bilo kaj več tako vztrajnih kot je on, bi bil slovenski trpin in sploh delavstvo na drugačnem mestu kot je danes. On ima drulino, katera mora trpeti z njim taradi njegovega trdnega prepričanja. Že več let nima nobenega stalnega dela. Morda po en mesec ali dva celo leto. Mislim, da mamo zelo malo takih, ki bi dali oliko energije v prid delavstvu kot on. Večina, ko pride čas, da se pokaže, če bi se imela žrtvovati, se skrije, čez čas pa zopet pride na dan. Podboy tega ne naredi in ni naredil. On je trdnega prepričanja. Včasih rabi takozvano "rough" taktiko, ki mu je večkrat v njegovih bojih v stavkah prav prišla. Njega ne prevari nobena oseba ali struja. On se drži načel delavske stranke, pa naj pride karkoli. To se je že tudi videlo na konvencijah SNPJ in na delavskih shodih, da je bil on vedno za pravico.

Če je zapisal besedi "sumljivi karakterji," on ni imenoval oseb. Ve se pa, da so bili "karakterji" na tistem pikniku, to je komunistični, ki vedno rujejo proti socialistom. Delajo razpotje, kjer morejo, namesto da bi delali za složnost in skupen nastop. To mora priznati vsak zaveden delavec. Ko se je pričela stavka, je neki komunistični govornik rekel na shodu stavkarjev na Cheswicku, Pa., da ima Rusija pripravljenih $10,000,000 za to stavko. Vidite, kako blufajo? Ali niso to "karakterji?" In ali niso "karakterji" imeli govore na omenjenem pikniku? Ali so dobili vsi stavkarji podporo od omenjene priredbe? Ali samo NMU? To je tudi važno vprašanje. Kajti soc. stranka v Pennsylvaniji se ni ozirala kaj si, pač pa samo ali si res podpore potreben.

Zato naj javnost zve, da Podboy je imel prav, ko je stvar obsodil; pri tem ni mislil poštenega članstva društev SNPJ. Poznam Podboya 20 let. On je bil vedno trden, zaveden delavec in je še sedaj. Mogoče tisti, ki pišejo proti njemu, ne vedo preteklosti njegovega dela, sami pa vem, da niso okusili. On se pa naj ne straši in naj pojde naprej! Javnost pozna njegovo preteklost in proteste bo prezrla, ker ve, da so osebnega značaja.

Joseph Snoy.

Poročilo zastopnika

Pittsburgh, Pa. — Dne 23. sept. sem zapustil Bridgeville, kjer so suhaški agentje navalili na italijansko naselbino in zajeli velike množine žganjekuhe in sem šel v Pittsburgh, kjer sem naletel na iste novice — suhači so bili tudi tukaj na delu. Zaplenili so več sto galonov žganja in ga zlili v bližnjo reko. Kakor pa vse izgleda se bo reka prej posušila kot bo žganja zmanjkalo v tem okraju.

Ustavil sem se v westmorelandskem okraju, pa tudi tam so mi pravili o suhačih, ki so italijanskim naselnikom zaplenili mnogo žganja in kotle. Pri naših rojakih sem se seveda ustavil, ki so mi dobro postregli in mi šli na roko. Rojak Smolič me je dva dni vozil v svojem avtu po naselbinah. Razume se, da v sedanjih časih ne more biti posebnega uspeha, kajti večina rojakov je brez dela več mesecev, ali pa delajo le par dni v tednu.

26. sept. sem bil v Johnstownu, kjer ima Prosveta mnogo zvestih naročnikov. Prišedši tja, sem izvedel, da so dva največja premogokopa zaprli. Ves dan sem hodil okrog, zvečer sem se pa ustavil pri znanem slovenskem trgovcu J. Langerholcu, ki mi je nudil večerjo in prenočišče. Tam je bil istočasno tudi C. Pogorelec iz Chicaga. Pogovorili smo se o tem in onem.

Anton Zidanšek,

O tem in onem

Milwaukee, Wis. — Se dobrih par tednov je do dneva, ko se bo nahajala tukaj s. Ana P. Kraševc. Dne 24. oktobra zvečer bo predavala v Harmonia dvorani o razmerah sedanjega sistema in kako bi se moralo delavstvo ravnati, da bi si izboljšalo svoj položaj. Posebno že v tako strašnih in dolgih industrijskih depresijah kakor jo imamo danes, ko je na milijone delavcev brez dela in trpe pomanjkanje zaradi krivde kapitalizma. Tistim delavcem, ki še delajo, jim pa trgajo plače do najnižje stopnje življenskega standarda.

Pomilovanja je vredno delavstvo, ker tako hladno prenaša bunke, ki mu jih mečę na hrbet ta raketirski in kriminalni sistem. Saj je 80 do 90 odstotkov revnega ljudstva, ki bi si prav lahko izboljšalo življenje, ako bi hotelo potom politike. Ni treba drugega storiti kakor kadar so volitve, glasovati za delavske kandidate, tiste, ki jih postavi socialistična stranka, ki je delavska. Republikanska in demokratska stranka sta enaki in obe kapitalistični, tako da za kapitaliste je vseeno, če zmagajo pri volitvah prvi ali drugi. Ako si hočete v resnici izboljšati življenje na zemlji, volite socialistične kandidate, ki so vaši zastopniki.

Ne vem še o kakšnem predmetu tu nam bo predavala s. Kraševc 24. oktobra, a prav gotovo pa je, da bo predavala kaj nam je storiti, da si izboljšamo življenje na tem svetu. Kakor pravijo tisti, ki so jo že slišali, je ona jako dobra govornica. Zato pa apeliram na vse tukajšnje in okoliško slovensko občinstvo, da se vsi udeležite njenega predavanja in napolnite dvorano. Saj vstopnina je prosta.

Joseph Ule.

Banke pokajo

Bentleyville, Pa. — Dne 5. oktobra so zaprle vrata sledeče tri banke: Bentleyville Bank s premoženjem $1,100,000, Monongahela City Trust Co. z $1,250,000 in Washington Trust Bank z $8,017,932.84. Poleg tega so zaprle nadaljne štiri druge banke svoja vrata ob 11. uri, o vsem tem pa še ni nikakšnega poročila v lokalnih listih.

Tako gredo naši delavski prihranki. Ljudstva je bilo zjutraj mnogo pri banki in nekateri so jokali. Tudi mnogo članov SNPJ je prizadetih ter naše društvo. Tako ostanemo brez sredstev s praznim želodcem.

Alois Humar.

"Le gori v hribovje!"

Aurora, Minn.—Delavske razmere so še pod ničlo; kjer rovi še obratujejo na železnem okrožju, so pa mezde reducirali vsem delavcem za 10% z dnem 1. okt. —V Prosveti št. 227 sem čital o zgodnjem jesenskem vremenu v Jugoslaviji. No, v navadno mrzli Minnesoti pa smo imeli nenavadno lepo in toplo vreme ves avgust in september. Dež je ohladil in namočil suho zemljo, tako da je v naravi zelo prijetno. Tudi prvi oktoberski dnevi so bili lepi in nenavadno gorki.

V naravi je res lepo v jeseni. Človek bi kar zapel: "Le gori v hribovje, na strme vrhe, da vidimo kako srne lete . . ." In pa: "Sem jo videl skakljaje,—pokonci glavo, sem puškico sprožil — srne že ni b'lo." Nato pa še: "Le doli s hribovja in hajdmo domov, saj ustrelil je itak nikoli ne bom." (Namreč srne).

Brezposelni delavec.

Prijateljem

New York, N. Y. — Ko stopam na parnik Ile de France želim pozdraviti vse moje prijatelje in člane SNPJ, predno odplovemo na obisk v stari kraj.

Louis Sever, član društva 121.

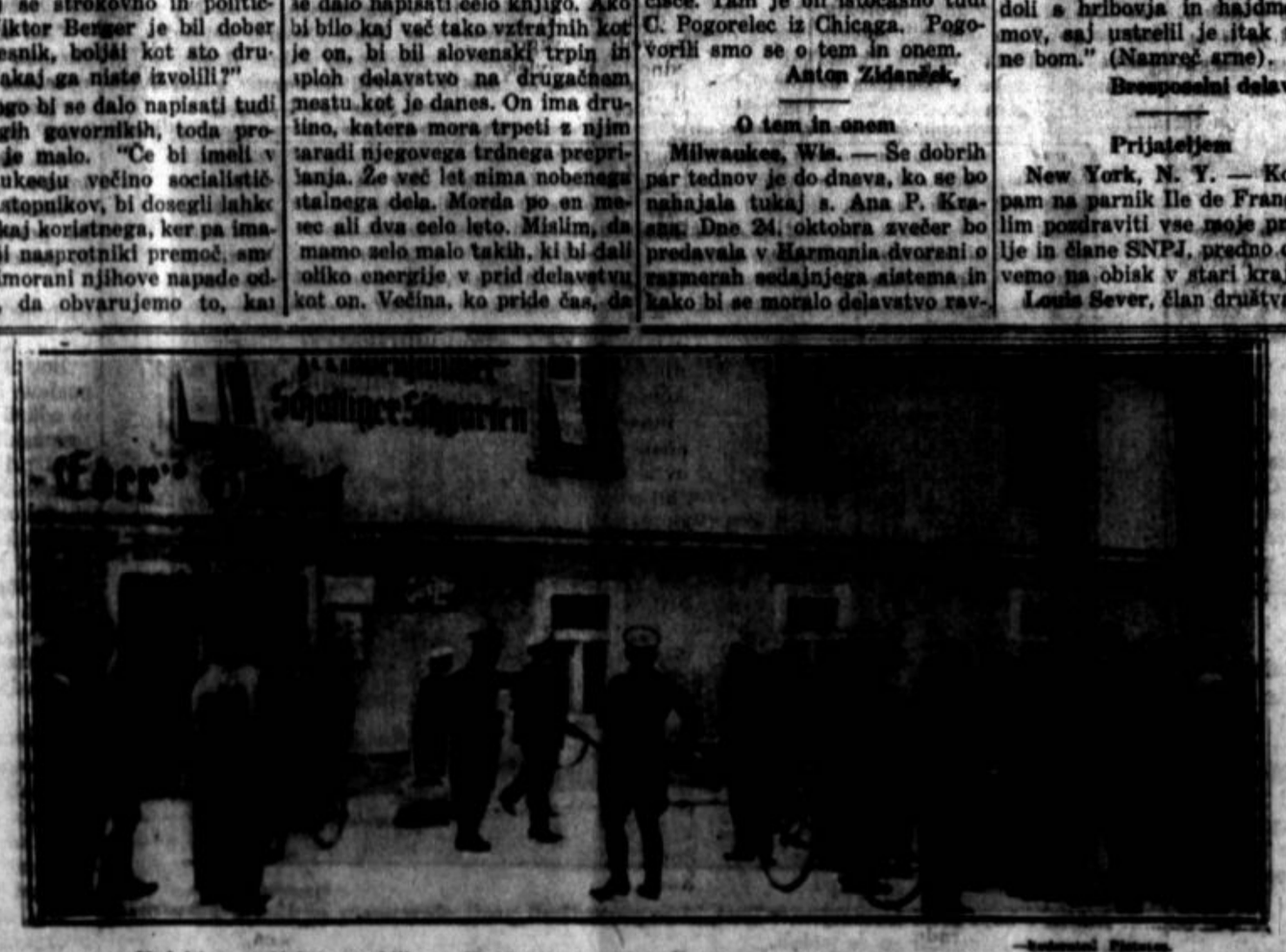

Vojaki avstrijske republike v Kapfenbergu, ki so pred nedavnim z lahkoto strli fašistični puč.

Delavska vprašanja

Iz uredникovega predavanja v Canonsburgu, P

Vsak naš delavec bi se moral zanimat preteklo in sedanje življenje delavstva v d li, v kateri živi. Prvič za delavsko življen splošnem, drugič pa za položaj naših slo skih delavcev.

Ameriški delavec je izšel iz prejšn obrtnika, malega podjetnika in deloma marja. V prvi polovici zadnjega stoletj ni bilo industrijskih delavcev v Ameriki, še ni bilo industrij. Bili so le obrtniki, r delci in njihovi pomagači, težaki za nav občinska dela in najemniki na farmah, kol ni bilo tam sužnjev.

Industrije so se začele razvijati le civilni vojni. Od takrat — okrog 60 let n — datira tudi naseljevanje inozemskih de cev.

Inozemski delavec, ki se je zlil z dom v dnašnjo ogromno delavsko maso, izha petinosemdesetih odstotkih iz navadnega ta v Evropi. Delo, ki ga je našel tu, je obenem njegova šola. Tuji delavec je šel prej na farme in potem šele v rudniku, na leznice in v tovarne.

Lahko rečemo, da je velika večina da njega delavstva v Združenih državah se ljena iz potomstva naseljencev, ki so p sem v devetnajstem stoletju. Pri zad ljudskem štetju so našteli nekaj čez 13 jonov prebivalcev, ki so bili rojeni zunaj A rike. To so brez malega delavci. Niso p všteti otroci, vnuki in pravnuki naselje katerih je veliko več milijonov.

Ta masa je šele ustvarila ameriške i strije, največji kapital na svetu.

Če bi ne bilo milijonov naseljencev, b se v zadnjih šestdesetih letih priselili se vsah kotov Evrope in se tu poameričanili ne bilo danes bogate Amerike. Ti milijo morali opravljati najtežja in najslabše pl na dela v časih, ko je bilo delo še ročno in naporno in ko še ni bilo masne produkcije je strojev za vsako stvar. In kaj imajo d od tega?

Za majhno primero lahko navedem b ne rudnike na gornjem polotoku Michig katerih središče je Calumet. V teh rudn sem nekoč sam delal in pred kratkim sem spet obiskal. Tam najdete najstarejše ro v Ameriki, take, ki so se tja priselili že p petdesetimi in več leti. Baker so začeli ko že pred civilno vojno in naši naseljenci, k prišli po civilni vojni, so šli večinoma v Mi gan in Minnesoto. Calumet & Hecla Min Co., ki danes poseduje brez malega vse te nike, se je ustanovila leta 1870.

Rudarili so večinoma inozemci: Fi Švedje, Francozi, Italijani, Slovenci, Hrv Poljaki, Madžari in drugi. V dobi 60 le nakopali bakra za silne milijone dolarjev omenjena kompanija je izplačala milijone milijone dolarjev v dividendah svojim d čarjem — rudarji pa, kolikor jih je še pri ljenju, stari, izgarani, sivi in skljuceni, k garali po dvajset, trideset, štirideset in pe set let pod zemljo, bi najrajši še danes d v rovih, če bi mogli!

Tam životarijo v svojih bajtah in toži pomanjkanju. Nekateri, ki so že stari 70 80 let, danes kuhajo "mumšajn", da se pre ljajo.

(Delje prihodnjič.)

Razloženi učenjak

Sedaj je vse jasno! Joseph John Ellio Huddersfielda v Yorku je končno odkril, je prav za prav Einstein. Na vse angleške sopise je Joseph John poslal razglas, v k rem svari strmeči svet pred zlom, ki n priti.

"Strašna veriga spoznanja," pravi, sedaj tako popolnoma sklenjena, da more sigurnostjo trditi, da Einstein ni nihče d kakor že pred davnimi stoletji prerokovan napovedani Antikrist!"

Kot učitelj "fizične vede" je Joseph J z ogorčenjem spoznal, da "je relativno teorija najostudnejša žalitev zdrave pam Zato je na antikrista Einsteina naslovil pi v katerem je še posebej opozarjal na po njegovega imena Ein Stein v luči svetega sma. Zdaj naznanja Joseph John Elliott, je od peklenskega profesorja prejel kratek sarkastičen odgovor, ki ga še bolj potr v njegovem sumu. John Joseph Elliot pa bo ostal brez naslednikov . . .

Kdaj smo najdaljši?

Kakor se bo komu čudno zdelo, vendar manica, da ljudje nismo ves dan enako d Zvečer smo do 8 cm krajši nego zjutraj. stavljeno, da spadamo med ljudi, ki čez delajo, ponoči spijo. V nasprotnem prim smo zjutraj krajši, zvečer daljši.

Ta pojav se da lahko razložiti. Med tenci hrbtenice so namreč ploščice z namen da ščitijo hrbtenični mozeg, kjer ni pokri vreteno. Te ploščice zavzemajo skupaj ko četrtino hrbtenične višine in so tako stične, da se pod trajnim pritiskom, n. pr. težo gornjega telesa že bolj sploščijo. Isto zgodi, če se osušijo. Tedaj izgube nekaj s višine in telo se skrajša. Skrajša se pa ta starosti, ko se izsuše.

S primerno vajo dosežejo lahko posa ni ljudje sposobnost, da v nekoliko sekun zrastejo ali pa se skrajšajo do 10 cm. Ta attisti se včasi kažejo po cirkusih in vzbu med ljudmi pravo senzacijo.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

DROBNE VESTI

...idar Jakac razstavi svojo "Ameriko"

Ljubljana, 22. sept. 1931

V nedeljo 27. sept. bo otvorje- v Jakopičevem paviljonu v ...bljani razstava slik Božidar- Jakca, kar jih je narisal v ...eriki in prinesel s seboj, in ...stava fotografij tistih slik, ki ...stale v Ameriki kot lastnine ...atnikov ali društev in do-

Pred leti je Jakac obiskal A- ...o ter tamkaj slikal pokrajine ...ljudi. Ko se je vrnil, je prire- ...svojo "afriško razstavo." Po- ...je Jakac odpotoval v Ameri- ...ter je precej prepotoval in sli- ...kamorkoli je prišel. Priredil ...tudi nekaj razstav v Ameriki ...nekaj slik tudi prodal. Na- ...il je tamkaj tudi več por- ...ov raznih veljakov. Po skoro ...letnem bivanju v Ameriki se ...letos vrnil ter bo v nedeljo o- ...il razstavo svojih "ameri- ...slik." Javnost jo pričakuje ...nimanjem.

...odeč po tem, da je Jakac pre- ...oval še Evropo, Afriko in A- ...riko, je kar pričakovati, da ...Jakac že nove načrte za ka- ...pot v Azijo ali Avstralijo. ...da si je stavil za cilj prero- ...svet in ujeti značilne po- ...line in ljudi s čopičem in ...nikom na platno in papir. ...kaj svoji žilavosti, vztrajno- ...in podjetnosti nima para med ...mi umetniki. K temu pogu- ...mu je treba res čestitati. O ...stavi bomo poročali.

Umrli so:

V Ljubljani je umrl v Novem ...mestu železniški sprevodnik ...on Šuler; gostilničarka Ma- ...Bauer; urednik Rajko Fei-

V Celju je umrla na Bregu ...lnica Marija Rebernik, sta- ...78 let, v bolnici sta umrli po- ...nica Urša Kovačič iz Šibeni- ...pri Sv. Juriju ob j. žel. ter ...letna branjevka Marija Doli- ...iz Luč.

V Gorjah je umrl eden najsta- ...ih ljudi, upokojeni gozdar ...gor Janko, star 95 let.

V Slovenski Bistrici je umrl ...o Kosi, v Mariboru zasebni- ...Ivana Vlahovič, stara 71 let, ...poldina Niederle, stara 80 ...Franc Augustiner, star 76 ...Andrej Prah, star 73 let, An- ...Lindner, star 46 let. Zadnji ...bil sodni kanclist in ga je za- ...kap.

Požar v Šklendrovcu

V četrtek, 17. sept. je začel ...eti kozolec posestnika Antona ...rpina p. d. Purgaričana v ...ndrovcu. Domači so krog ...etih legli. Soseda gostilničar- ...Horišca je prva opazila, da go- ...kozolec. Poklicala je Potrpino- ...ki so šli naglo gasit. Pomoč ...je bila zaman. V kozolcu je ...15,000 kg sena in gorelo je ...kar baklja. Pogorel je kozolec ...tal, ž njim vred vse seno, vo- ...brane, plugi, sploh vse kar ...bilo pod kozolcem. Škode je ...60,000. Lastnik je zavarovan ...le pičel znesek. Sumijo, da je ...kdo zažgal.

...ališče začne s svojo sezono

Ljubljanska drama odpre svo- ...vrata za novo sezono jutri, 23. ...t. z uprizoritvijo Grumove ...me "Dogodek v mestu Gogi," ...ednje dni pa se vrstita še ...mijeri Nestroyjeve burke ...itlče in prvo nadstropje" ...v Debevčevi režiji Cankarjev ...ralj na Betajnovi." Premije- ...Cankarjeve drame pričakuje- ...z zanimanjem, ker bo to za ...o "Lepe Vide" druga De- ...eva režija Cankarja. Oper- ...gledališče pa prične s sezono ...bra, te dni pa gostuje v Kra- ...z opero "Prodana nevesta."

...j pri Celju — radi zaušnice

Po dvanajstih letih prazne ...ike ubojev se je v Celju v ...ljo zvečer izvršil uboj. Ko- ...24 let stari dninar Dominik ...ernik je pil v gostilni Lebi- ...ob državni cesti v Spodnji ...nji. V gostilni so bili tudi ...gostje, med njimi 60-letni ...arski pomočnik Blaškič. Ko ...se ponoči odpravljali, sta se ...ković in Habernik sporekla. ...vala nista niti na cesti. Ko ...je Habernik dal Blaškiču za- ..., je Blaškič potegnil nož ter ga zasadil Haberniku v vrat, da se je ta takoj sesedel ter na mestu izkrvavel. Policija je po opisu aretirala pravega ubijalca Blaškiča ter ga izročila sodišču. Blaškič je oče deveterih otrok, Habernik pa je bil edina opora svoji materi.

Sladkor se bo tudi podražil?

Ko se je na ministrski ukaz podražila moka po vsej državi, se je začelo govoriti tudi, da se bo podražil sladkor. Ljudje so oblegali trgovine ter se zalagali s sladkorjem in moko na debelo. Moka se je res podražila, sladkor pa doslej še ne. Vendar pa trdi tudi Gremij trgovcev, da se bo sladkor podražil za 1 Din pri kilogramu. Torej je vendarle že nekje pripravljen tudi ukrep o podražitvi sladkorja! Le tako dalje. Svaka sila do vremena!

Sneg po hribih in gričih

Letos se nam je obetala zgodnja hladna jesen in zima. In res —včeraj je bil prvi dan koledarske jeseni, pa je že hladno kakor bi bil že jutri pričetek koledarske zime. Prejšnji teden ves je bil čmerikav, v nedeljo in ponedeljek pa je deževalo tako, da so reke spet narastle in bi spet grozilo s poplavami, če ne bi bilo deževje včeraj popoldne prenehalo. Ko pa je dež prestal, so se pokazali vsi okoliški hribi in griči z novo snežno odejo. Krim, Polhovgrajski dolomiti, Šmarna gora celo — vse to je imelo snežno kapo, ki pa je precej naglo izginila, a zimski hlad je ostal. V planinah višje je snežilo vse te zadnje dni in celo v hrvatskem Gorskem kotarju je naletaval sneg. Zima se nam torej obeta zgodaj in huda.

Dva požara pod Kumom

V Št. Jurju pod Kumom je pogorela žaga Franceta Kavčiča, na Malem Kumu pa je zgorel skedenj posestnika Franceta Zupana. Škedenj so zanetili otroci, ki se jim je po nesrečeli razbila petrolejka. Žago pa je brž- kone nekdo iz zlobe ali maščevanja zanetil.

Letalo strmoglavilo pri Mariboru na tla

Mariborski veletrgovec Moravec je kupil pred letom letalo, ki ga je krstil za "Lastavico." Ta Lastavica pa je pretrpela v nedeljo že tretjo nesrečo. Na Teznu pri Mariboru so bile motociklične dirke. Ob tej priložnosti se je z "Lastavico" dvignil v zrak pilot Kerček ter napravil propagandni polet nad dirkališčem. Ko je hotel pristati na letališču, je opazil, da je na njem več skupin ljudi, radi katerih ne more pristati. Dajal je z roko znamenje, naj se ljudje umaknejo, kar pa so ljudje razumeli za pozdrav ter so še sami začeli mahati z rokami v pozdrav. Ker se je v motorju baje pojavil tudi defekt in je Kerček hotel na vsak način pristati, je hotel preleteti železniško progo ter se onstran nje spustiti na tla. Pri tem pa je letalo letelo že prenizko, zadelo je ob telefonske žice, se prevrnilo in strmoglavilo na tir. Pilot Kerček je zadnji hip skočil iz letala ter obležal poškodovan na tleh. Prepeljal se je še sam domov, a se je njegovo stanje poslabšalo toliko, da so ga morali prepeljati v bolnišnico. Letalo pa so razstavili ter prenesli v hangar. Zlomljeno ima levo krilo in propeler ter bodo popravila stala krog 50,000 Din. Še sreča, da pilot ni obležal mrtev. Policija pa je tudi povsod navzoča, le tam, kjer bi bilo treba poskrbeti za red in pravo javno varnost, tam je ni. Kako lahko bi letalo zapeljalo v ljudi in bi zahtevala nesreča žrtve. Za tak primer ni redarjev.

Vlom v Novem mestu

V vasi Groblje v novomeški bližnji okolici stojijo bolj na samoti tri hiše. Med njimi hiša posestnice Ane Megličeve. Vdova je bila s svojo hčerko in tremi sinovi na polju, kjer so spravljali krompir. Ko se je popoldne najmlajši, 10-letni sin vrnil domov, je našel prej zaklenjena vrata odprta, v hiši pa vse razmetano. Pohitel je na polje povedat. Ko je posestnica pregledala hišo, je videla, da je vlomilec prebrskal vse skrinje in omare, pokradel 8 ženskih oblek, ženski plašč, tri moške obleke, več perila in dve moški uri. V omari je našel tudi v predalu 4500 Din v gotovini, izkupiček za prodano živino. Tudi to je vzel. Tako ima vdova Megličeva skupne škode za krog 9000 Din. Ostala ji je odprta samo pot do orožnikov, ki iščejo in stikajo za vlomilcem.

Poroka ženina iz Amerike

V Mostarju v Hercegovini se je omožila 17-letna Marica Mišič s starejšim Andrijem Boničem, ki se je pred kakimi 20 leti preselil v Ameriko, od koder se ni več vrnil v domovino. Našel pa si je v Mostarju nevesto, s katero se je v nedeljo kar preko oceana poročil. Ženin je bil nekje v Ameriki, nevesta pa v cerkvi pred pričami obljubila ženinovemu namestniku namestu ženinu večno zvestobo. Namestnik je ostal seveda le namestnik. Zdaj bo mlada žena čakala, da dobi potni list za Ameriko, da odpotuje tja, da spozna svojega moža, ki ga še nikoli doslej ni videla.

Otrok utonil v apneni jami

Pred dvema letoma je žena posestnika Resnika, Marija Resnik pri Sv. Križu padla v apneno jamo in utonila v njej. Potegnili so jo iz jame že mrtvo. Zdaj je enaka nesreča doletela tudi njenega triletnega sina Franceljna. V torek 15. sept. je otrok na dvorišču utonil v apneni jami. Domači so bili namreč zaposleni na polju ter kopali krompir. Otroka— 5-letno Minko in 3-letnega Franceljna—so prepustili v oskrbo sosedovim Podlogarjevim. Pa tudi ti niso ostali vsi doma, ker so tudi morali na polje. Tako je na otroka pazila pastirica. Ko pa je ta pastirica pohitela na polje po koruzo, da si jo speče, se je Francelj približal apneni jami na dvorišču, stopil na trhlo desko, ki se je zlomila, in otrok je padel v apneno jamo v vodo. Sestrica je začela kričati na pomoč, toda preden še so dospeli domači s polja, je Francelj že utonil. Potegnili so ga iz jame mrtvega.

Skupina ameriških delavcev na delu v Leningradu, Rusija, kjer pomagajo graditi novo tovarno.

Prvi vozni listek za železnico

Prvo železniško progo so zgradili na Angleškem in na Angleškem so tudi najprej vpeljali železniške vozne listke. Ti listki pa so bili precej drugačni kakor so naši današnji vozni listki in desetletja so morala preteči, predno se je iz nekdanjih voznih listkov razvila današnja njihova oblika.

V londonskem "Science Museum" imajo veliko zbirko zgodovinskih spominov na razvoj železniškega prometa in v tej zbirki se nahaja tudi prvi železniški vozni listek.

L. 1835 je izdala namreč uprava Stockton-Darlington Railway Company vozne listke v tej-le obliki:

Jarm Branch Darlingtona.
Datum: 20. julija 1835.
Gospod: J. Griffthon, trgovec.
Plačal: 10 sh (šilingov).
Podpis: J. Temple, uradnik.
Obrni!

Na drugi strani tega listka pa stoji opomin: "Ta listek je treba pokazati vlakovodji, velja samo za 1 dan in je neprenosljiv."

Vsak popotnik je moral svoj vozni listek pokazati strojevodju ali pa vlakovodju, predno je smel vstopiti v vagon. Kakor se vidi iz te določbe, takrat še niso poznali sprevodnikov, ampak je moral ali strojevodja ali vlakovodja odkazovati prostore potnikom in jih nadzirati. Poznali pa so pač tudi že takrat brezplačne vozne listke. Te listke so dali prav lepo izdelati in ravnatelj zgoraj imenovane proge jih je poklonil nekemu vplivnemu angleškemu poslancu, naj se ta sam prepriča, kako udobno se da potovati po železnici. Brezplačni vozni listki so imeli torej namen odvrniti poslance od stalnih napadov na železniške uprave.

Prvi vozni listki so bili tiskani na gladkem, barvastem papirju, navadno na obeh straneh. Postajenačelniki so dobivali listke v zvezkih po 1000 kosov za vožnje po celi progi; od ene vmesne postaje do druge so ljudje namreč takrat redko potovali, za take vožnje pa je dobil vsak postajni načelnik po 1000 rezervnih voznih listkov.

Prvi vozni listek za prvi razred na progi Carlisle-Werden pa je bil usnjat. Na tem listku je bila natisnjena pripomba, da strojevodjem in vlakovodjem ni treba dajati nobenih posebnih nagrad. Tudi listki za vožnjo tja in nazaj so prišli kmalu v navado; ti listki so bili tiskani na belem papirju, vožnja tja in nazaj pa je bila nekaj centov cenejša kakor običajno.

Izdajanje voznih listkov ni bilo torej takrat nič kaj prijetno. Uradnik je moral listke najprej opremiti s številkami, potem napisati vse podatke o potniku (ime itd.), potem se je moral še sam podpisati in označiti številko vlaka, za katerega je bil listek veljaven.

Tomaž Edmondson pa si je znal kmalu pomagati. On je začel sam tiskati listke na kartonu in te listke je zložil v dolgo cev. Cev je imela na dnu pero, ki je pritiskalo listke vedno navzgor, tako da je vedno lahko izvlekel iz cevi zgornji listek. Ta misel je dala povod za splošno tiskanje voznih listkov na kartonih in ta princip je v veljavi še dandanes.

Indski milijarderji okoli "okrogle mize"

Poleg Gandhija in drugih indskih voditeljev se udeležujejo londonske konference "okrogle mize" tudi indski knezi, ki jih večji del indskega ljudstva nič manj ne sovraži nego Angleže. Zanimiv bi bil odgovor na vprašanje, koliko milijard predstavljajo ti težki gospodje. Cel banket ameriških milijardarjev bi ob tem odgovoru lahko pobledel od zavisti.

Seveda pa niso vsi knezi, ki jih šteje Britska Indija 601, vsi bogataši. Komaj tucat jih postavlja ameriško bogastvo v senco in knezi, ki pripadajo temu tucatu, so po vrstnem redu svoje pomembnosti: nizam hajdarabadski, maharadže iz Sindije (Gvaliora), Džepura, Travankora, Kašmirja, Džodpura, Patiale, Udepurja in Bartpurja, holkarja iz Inderja in Gekvara ter begum Bopalska.

—Underwood & Underwood.

Kongresnik Wright Patman iz Texasa, ki grozi zakladniškemu tajniku Mellonu z obtožnico na podlagi, da ni sposoben za svojo službo.

Silno teško in večinoma celo nemogoče je povedati v številkah imetje, ki ga predstavlja vsak posameznik iz te dvanajstorice, to pa zato, ker je pojmovanje lastnine v Indiji deloma zelo raztegljivo. Tako je v nekaterih državah posest kneza tako velika, da ne ostane za ostalo prebivalstvo nič. Ljudstvo je prisiljeno jemati zemljo od kneza v zakup in mu plačevati vse življenje določeno najemnino, večino v pridelkih. V teh deželah sta državno gospodarstvo in knezovo gospodarstvo istovetna pojma.

Maharadžo džepurskega cenijo na 100 milijonov funtov šterlingov. V gotovini in dragocenostih ima seveda le petino te vsote. Njegovo zakladnico čuva polk vojakov, ki jih ne sme uporabiti v vojne svrhe. Džepurski knez je znan po svoji izredi darežljivosti. Nekemu vrtnarju, ki ga je nekoč rešil strupene kače, je podaril toliko rubinov, kolikor jih je mogel mož zagrabiti s pestjo.

Tudi maharadža travankonski ne spada med stiskače. V vojnem času je podpisal skoraj milijon funtov vojnega posojila. Indskemu podkralju, ki mu je prinesel visoko odlikovanje, je podaril cigaretno dozo, ki je morda najdragocenejša na svetu. Cenijo jo na več nego 8000 funtov šterlingov. Na pokrovu ima naslikano glavo tigra z demantnimi očmi. V notranjosti je knezov portret, ki sestoji iz mozaika samih briljantov.

Maharadža udepurski velja med svojimi stanovskimi tovariši skoraj za "revnega", pa je lastnik 17 gradov in 800 slonov, ki jim streže skoraj 200 služabnikov. Njegovi krasni konji so, žal, slepi. Maharadži namreč ne ugajajo normalne konjske oči, pa jih je dal izrezati in nadomestiti z dragulji. Pred nekoliko leti je imel neprijetno afero z neko angleško plesalko. Da je to afero spravil s sveta, je izdal baje pol milijona funtov. Vendarle so mu Angleži ukazali, da naj za nekoliko let ne ostavi svoje rezidence.

Eno najbolj pravljičnih bogastev predstavlja imetje pokojne begume bopalske. Baje znaša 60 milijonov funtov. Že dve desetletji se prepira tucat dedičev za to imetje, ki ga je med tem prevzela angleška vlada v upravljanje.

Med bogatimi Indci ne gre pozabiti tudi verskih knezov. Najbolj slaven je med njimi Aga Kan, vodja indskih muslimanov, ki jih je kakšnih 60 milijonov. Državo so mu odvzeli in živi odtlej v Parizu — na precej udobno. Vsak njegov vernik mu je namreč dolžan plačevati letni davek, ki se ga vsako leto nabere za 270 milijonov frankov. Pred pol leta se je Aga Kan proslavil s tem, da je vzel neko pariško prodajalko za ženo. Sedaj je tudi med indskimi knezi, ki zborujejo pri "okrogli mizi" v Londonu.

Dobrota toplic

Tašča brzojavi svojemu zetu iz Karlovih varov:

"V dveh mesecih izgubila pol svoje teže. Kako dolgo naj ostanem?"

"Še dva meseca," ji brzojavi zet.

Razne zanimivosti

Praktični nasveti

Bele madeže na poliranem pohištvu, nastale od vročih skled, ki si jih položila nanj, ali od vroče vode, posušeš z vlažno kuhinjsko soljo ali pa z vlažnim pepelom smotke. Čim starejši je madež, tem delj mora sol ostati na njem, potem pa jo s krpico odrgneš s pohištva in očistiš. Nato podržiš plutovinast zamašek nad plamenom, da nekoliko zogleni, in z njim drgneš nekaj kapljic olja ali petroleja tako dolgo, da se pohištvu spet vrne politurni lesk. Naposled dobro potegni po polituri še z volneno krpo.

Vlažne stene, ki se na njih začenja tvoriti plesen, zlasti za slikami in pohištvom (omarami, posteljami), namažeš s špiritom, ki mu primešaš 2% salicinove kisline v prašku.

Če hočeš, da stoli ne bodo delali nadležnega ropota, jim na noge pribij koščke klobučevine.

Če se obleka začne svetiti, jo skrtači s salmijakovo vodo, položi čez njo sukno in zlikaj do suhega.

Belo železno pločevino najbolje očistiš z nekaj kapljicami olja in drobnim lesenim pepelom.

Lakirano pohištvo odrgni s mehkim suknom, ki si nanj kanila nekaj kapljic petroleja. Tako odpravi vse madeže.

Črne čipke opereš s špiritom. Če so na njih madeži od tolšče, jih prej odpravi s toplo salmijakovo vodo.

Uspešno sredstvo proti muham je posušeno cvetje španskega bezga, ki ga obesiš kakor muholovko.

Sveža gorčica odpravi madeže od rdečila, mlačna voda pa nato gorčico.

Surovo svilo opereš v zavreli milnici, ki pa jo moraš prej ohladiti na toploto roke; nato izplakni v topli vodi. Ko svilo v drugič izplakneš, primešaj vodi skodelico špirita.

Če nočeš, da bi ti vijaki zarjaveli, jih vtakneš, preden jih priviješ, v vroče olje, ki vanj vsuješ nekaj grafita. Take vijake še čez več let z lahkoto odviješ.

Ogorčka smotk priporočajo kot dobro sredstvo za molje.

Kako je Zita rešila Italijo v svetovni vojni

Pred kratkim je umrl star avstrijski feldmaršal Goiginger. Njegova smrt je zbudila pozornost zlasti zategadelj, ker je avstrijski minister Vaugoin prvotno odrekel častno vojaško spremstvo pri njegovem pogrebu — baje zato, ker je Goinginger pred svojo smrtjo določil, da ga morajo sežgati in ne pokopati. Pozornost pa vzbuja sedaj tudi malo znan dogodek, ki ga je Goiginger doživel med svetovno vojno. O tem dogodku poročajo "Innsbrucker Nachrichten" tole:

"Feldmaršal Goiginger je ob koncu oktobra 1917 z več divizijami zasedel nekatere zelo važne mostove čez Tiljment, ko je bila italijanska armada preko 200,000 mož z italijanskim kraljem in vrhovnim armadnim poveljstvom še na vzhodni strani reke. (Bilo v času po strahovitem porazu pri Kobaridu, ko je italijanska armada bežala pred Avstrijci in Nemci. Op. ur.) Iz dinastičnih ozirov, baje zaradi bodočega "sporazuma" z Italijo, pa je menil cesar Karel na nasvet svoje žene, da bi bilo dobro Italijane pardonirati in Goinginger je moral na višje povelje od mostov proč! Italijanski kralj, njegov štab in večji del italijanske frontne armade so na ta način srečno ušli ujetništvu".

Komentar je menda nepotreben.

RAZNE VESTI

Gifford in mesdne redukcije

Washington, D. C. — Walter S. Gifford, načelnik Hooverjevega komiteja za pobijanje brezposelnosti, ki skuša dobiti večje vsote od privatnih oseb za podpiranje bednih, da tako obvaruje bogatine pred višjimi davki, je direktor United States Steel korporacije. To dejstvo je bilo prezrto, ko je korporacija odredila mesdne redukcije, in Gifford, ki se je v tistem času nahajal v Washingtonu, je naznanil, da on nasprotuje redukcijam. Pozneje, ko so hoteli nekateri vedeti, zakaj ni protestiral proti redukcijam kot direktor korporacije, je Gifford odklonil komentar.

LaGuardia priporoča višje dohodninske davke

Washington, D. C. — Kongresnik LaGuardia iz New Yorka je objavil svoj načrt glede povišanja dohodninskega davka na dedščine in velike dohodke, ki bi prinesel federalni vladi letno krog $750,000,000 na dodatnih davkih. On priporoča, da bi osebe, katerih letni dohodki znašajo od $150,000 do $200,000, odračunale vladi 21% od svojih dohodkov; od $200,000 do $500,000 22% in tako naprej. Osebe, ki ima dva milijona dolarjev letnih dohodkov, bi po njegovem načrtu morale plačati 49% davka.

Prvič na žični železnici

Boječa dama (izprevodniku): "In če se žica pretrga?"

Izprevodnik: "Potem vam denar vrnemo!"

Glejte te
številke pošiljatev
KALIFORNIJSKEGA
SOČNEGA
GROZDJA

Razloženo v San Francisco
831 železniških voz 1931 (do 23. septembra)
810 železniških voz 1930 (do 23. septembra)
(U. S. Dept. Agri. figures)

Tako je vzel San Francisco 321 več železniških voz sočnega grozdja to leto, kot prošlo leto isto dobo. Fakti zgoraj navedeni so poznani in upoštevani na tem velikem trgu v bližini sočnega grozdja okrajev v Kaliforniji.

Ravno sedaj je čas za vas, da si nakupite vašo sezonsko potrebno zalogo sočnega grozdja. Pošiljatvena sezona bo prešla predno se bodete tega zavedli.

Zapomnite si, da sočno grozdje za dom je postavno dovoljeno. Kalifornijsko sočno grozdje vsebuje višek sladkorja v tem letu.

CALIFORNIA GRAPE CONTROL BOARD, Ltd.
SAN FRANCISCO, CALIFORNIA
Representing 85% of the entire California Grape Production

Ivan Jontez:

V OGNJENEM OBROČU

Iz zapiskov kmečkega mladeniča

Mati se je pomirila.

"Prav imaš, Marjana, otroku ne smeš zameriti, če lačen poseže po košček kruha."

"Seveda ne," je pritrdila Marjana. "In nazadnje je imel otrok prav: kruh vzemi tam, kjer ga je dovolj. Če bi bili mi vsi tako pametni, kot je tvoj sin Francelj, bi nam ne bilo treba trpeti pomanjkanja. Če bi bili lačni, bi bili lačni vsi ali pa nobeden! Tako bi tudi moralo biti. Ampak mi odrasli smo bolj neumni kot otroci, zato se nam slabo godi. In vsega tega bi ne bilo treba in bi tudi ne prišlo nad nas, če bi se mi spametovali ter se uprli, rekoč: Stoj! Do tu smo prišli, dalje ne gremo! Ker smo trapasti, pa tega ne storimo, temveč ponižno capljamo, kamor nam ukažejo gospodje v frakih in uniformah, se mučimo, trpimo, ubijamo in čakamo, kdaj nas bo vzel hudič! Prekleta naša pamet!"

"Za božjo voljo, Marjana, nehaj, da te kdo ne sliši!" se je prestrašila mati. "Zapro te in mogoče še obesijo!"

Marjana se je zlovoljno nasmejala.

"Briga me! Misliš, da se jih bojim? Prav nič! Pred nje bi šla ter jim povedala v brk, kar jim gre! Kaj zato, če me vržejo v ječo. V zaporu mi ne bo slabše kot na prostem! In na vislicah viseti bi bilo včasih bolje kot živeti to pasje življenje!"

In tako se je jezila še kake pol ure in pri tem preklela vse oblastnike od cesarja navzdol. K sreči je ni slišal nihče razen nas in mi je ne bomo izdali. Zdi se mi, da je bila ženska včeraj posebno nataknjena. Tako slabovljne je še nisem videl. Danes sem jo videl, pa ni bilo sledu o kaki slabi volji na njenem obrazu. Vesela je bila, smejala se je in norce brila iz gruntarjev, kar ji je v največje veselje.

VII.

Danes sneži.

Že tretji dan.

Snega je že do kolen. Sreča za nas, da smo pravočasno navlekli nekaj drv, suhljadi in štorov, da nas vsaj ne zebe. Sicer smo lačni, želodec zmerom godrnja, ker ni nikoli poln in če bi nas poleg tega še zeblo, bi bilo še slabše. Tako smo pa vsaj na gorkem.

Mimo nas hitijo vojaki. Jeseni je prišel v našo vas prvi oddelek vojakov, ki pa je po enem tednu odšel na bojišče ob Soči. Nato je prišel bataljon nekega nižjeavstrijskega polka, ki se je po treh tednih umaknil hrvaškim rezervistom, ki so še zmerom v naši vasi. Skoro v vsaki hiši jih imajo nekaj. Poljanec jih ima v skednju, Drobiž v hiši — sam se je moral umakniti na podstrešje — in tako dalje. Pri nas jih nimamo, ker je naša bajta premajhna; ima samo dvoje sob, družinsko sobo in kamro, poleg tega še odprto vežo.

Z vojaki je prišlo nekaj živahnosti. Posebno z avstrijskimi Nemci in Dunajčani. Vse ceste so jih bile polne: slabooblečenih vojakov in gizdavih oficirjev. Slednji jako ugajajo našim dekletom in o marsikateri se govori, da je bila ali da je oficirska ljubica.

Pa tudi navadnih vojakov, pravijo, ne zametavajo. Vse kaže, da so mnoge pozabile na obljube, ki so jih dale na bojišče odhajajočim fantom, ki so zdaj ali v grobeh ali pa se mučijo na bojiščih in v ujetniških taboriščih.

Klančarjeva Ana, katere ženin se nahaja v ujetništvu nekje v Sibiriji, si je našla novega ljubčka v osebi nekega nadporočnika, gizdavega Dunajčana in ko je le-ta odrinil na bojišče, se je brž zaljubila v nekega poročnika, Hrvata. Nekateri vaščani — večinoma v kikljah — namigujejo, da je noseča . . .

O Medenovi Mili se govori prav tako; ona je imela mladega praporščaka, ki je zdaj nekje na Doberdobu, Mila pa doma žaluje in joče za njim. Pravijo, da objokuje svojo sramoto. Župnik grmi na prižnici vsako nedeljo in z ostrimi besedami biča pregrešno početje, a nič ne zaleže; dekleta se mu celo posmehujejo. Kaplan svari z mehko, prijateljsko besedo, a tudi zaman.

"Uživajmo dokler živimo!" pravijo nekatere in se po tem tudi ravnajo. Vojska je res strašna.

Večkrat stopim k vojakom, da vidim, kako živijo.

Slabo. Njihove obleke niso dosti prida, uši imajo toliko, da jih kar privzdigujejo, krmijo se pa z repo in korenjem. Kruha dobe malo in drugega tudi ne dosti. Rum, ki ga prejemajo, je pa dober in močan. Lačni so reveži. Zmerom hodijo okrog kmetov in prosijo za krompir. Denar imajo, ampak denarja ne morejo jesti. Tudi k nam večkrat pride kak lačen vojak, ampak mi še sami nimamo kaj jesti. Včasih prinesejo krompir k nam ter ga pri nas kuhajo. Ob takih prilikah tudi mi jemo.

Nekateri pa tudi kradejo. Pred tedni smo zaklali pujska, edinega od treh, ki smo jih kupili spomladi in ki je prebolel bolezen; naredili smo tudi nekaj klobas ter jih obesili v dimnik, da se prekade. Pa sta dva vojaka to izvohala ter nam ponoči odnesla skoro vse. Vrata so bila samo priprta in zato se jima je njuna namera tudi posrečila. Jaz sem ju opazil, ko je bilo že prepozno, ko sta že bežala v noč s svojim plenom.

Berač krade beraču . . .

No, pa nazadnje jim ni niti zameriti. Lakota je vražja stvar in se prekleto malo zmeni, čigavo je to ali ono. Vendar pa mislim, da bi vojaka napravila bolje, če bi bila stopila h kakemu gruntarju ter ga olajšala za nekaj klobas in ne jemala nam, ki smo že tako dovolj revni in lačni. Gruntarju bi se ne poznalo dosti . . .

Oficirjem ni sile. Lepo in toplo so oblečeni in jesti imajo dosti. Tudi pijače jim ne manjka.

Vojaki jih potihem kolnejo, ker jim vse požro. Pomagati si seveda ne morejo. Mnogi častniki so zelo hudobni. Vojake trpinčijo na vse mogoče načine. Siromaki so vsi shujšani, sama kost jih je in koža.

Po dekletih pa vsi gledajo in jih osvajajo. Čudno, kakšno moč ima vojaška uniforma pri ženskah . . . Mladi fantiči, ki so prevzeli zapuščino na vojno odišlih starejših fantov, se jezijo, češ, ti vražji častniki in podčastniki nam prevzemajo naša dekleta ter nam jih odtujujejo. Da bi jih zlodej vzel!

Poveljnik v naši vasi nastanjenega bataljona, ki je z vojaki skrajno sirov, v ženski družbi pa dober in sladak kot med, je pred nekaj dnevi skupil.

Fantiči so izvohali, da zahaja h Tratarjevi Minki, ki slovi kot najlepša dekle v vasi in v katero je zaljubljenih kakega pol ducata naših fantičkov; pa so ga pričakali in ko se je ponoči vračal od lepe Minke, so ga pošteno pretolkli s krepelci, tako, da je bil dva dni v postelji.

(Dalje prihodnjič.)

Tone Čufar:

Pozdrav iz kletke

Kadar je Julči prišla med nas, me je vedno spreletela prijetna zadrega. V naš mrzli svet je dekliško toplino prinesla in kar mimogrede ustvarila spremembo. Mladost je gorela iz nje, zato je brez truda vzbudila pozornost in priklenila nase mnogo oči, navadno prav ob njenem prihodu v plamen zagorelih.

Vsak opoldan je prihajala. Jedi je prinesla svojemu očetu, počakala, da se je pokosil in potem spet odšla. Komaj četrt ure se je zadržala med nami. Včasih še manj, kajti očetovo kosilo je bilo skromno, a glad njegov precejšen, pa je z jedjo prav hitro opravil in s tem iztrgal lepo Julči našim očem. Na tihem sem se vedno pojezil, da mu jed tako tekne, zraven sem ga bil pa vesel, da sploh živi, da dela z nami v črni tovarni, da ima srčkano hčerko in ji dovoli vsakodnevni prihod med nas, njegove sajaste sodelavce. Mesto nje bi mu kdo drugi prinašal tisto borno jed, za Julči bi ne vedeli in morali potrpeti brez njene pričujočnosti.

Potrpeti kakor sedaj, ko ne prihaja in še ne ve, kaj se je davi zgodilo . . .

Že dolgo ne prinaša kosila našemu Martinu, že dolgo nas ne razveseljuje s solnčnimi očmi in ljubkim usmevom. Nocoj sem šele prav spoznal oddaljenost tistih lepih dni, ko je še k nam zahajala, ko smo se radostili nje in njene zvonke govorice. Daleč, predaleč je tisti čas. In povrne se nikoli več, kakor tisoč drugih stvari, ki so bile, pa jih nič več ne bo.

Da bi Julči še kdaj videl, se bo težko primerilo. A bi jo rad, saj sva se kar dovolj razumela. Kak dan sva spregovorila po nekaj prijaznih besed, kak dan si pa samo nekaj pogledov vrgla in bila zadovoljna. Nič drugega ni bilo med nama. Toda vzlic temu, da mi je zdaj prav za prav le daljna znanka, ji posvečam vse misli nocojšnjega večera in se ne znam odtrgati od nje.

Ne morem se.

Že od davi ne, od prvih ur fabriškega dela. V prividu se mi prikaže in jo vidim vso takšno kot je bila. Vsa dražestna je, kar nič ne spada v našo umazanost, v naš dim in prah. A baš zato, ker je nam in našemu okolju pravo nasprotje, pridobi njen pojav na vrednosti. Njena navzočnost je kakor blaga sanja po prečutih in v joku razlitih nočeh. Kakor pozdrav solnca je, pozdrav solnca po težkih urah grdega neurja.

A to ni prav nikako čudo.

K nam nikoli nič sanjskega ne pride, nič solnčnega nas ne poboža. Naše delo je žuljava pesem težaškega napora, naši dnevi ginejo v dušljivem vzdušju; med hropeče stroje in glušljiv ropot smo zakovani, v njem vztrajamo in si krčimo pot skozi življenje. Včasih je ta pot ozka steza, kakor so ure v tvornici tesnoba in razvlečena muka. Katerikrat je že kar prva ura v jutru moreča neugodnost. Potem se vrste druga za drugo, dokler sirena ne odjekne po našem carstvu, znaneč premor in oddih. Znoj si otremo, roke umijemo in povžijemo kaj za okrepčilo. Povžijemo zato, da še popoldanske ure premagamo, da vztajamo do konca, do zadnje tuljave.

Tako je vsak dan pri nas.

Prihajamo in odhajamo.

A med prihodom in odhodom se ustvarja, dela in trpi. Tudi preklinja se, a moli nikoli. V nebo se zgolj sirena oglaša, ona tuli za vse tisoče, ki jih vabi v tvornico in spet izganja. Ona zapoveduje, ona pomenja začetek in konec. Sikajoče zveni njen strupen žvižg, dneve nam trga in podi enakomernost fabriškega dela dalje.

Kadar pa ni le opozorilo naših dolžnosti, kadar nam koga prikliče, ki v smrad in saje pomeša vonj rož, se nam oproste mrkih gub in zasijejo v jasni vedrini. To je pozdrav od zunaj, iz sveta, ki ni tako črn kot naš. Včasih je Julči prinašala ta pozdrav.

Kdo ga bo zdaj?

Kdo se bo poslej prismehljal k resnemu Martinu in ga postregel? Kdaj bo spet dekle njenega stasa, njene svežosti ter brhke miline kramljalo z nami in se naivno čudilo čudežnim napravam v tovarni? Kdaj? Že radi nas naj se čimprej pojavi, saj se radi Martina ni treba. On je bil tako slep za solnčnost njenega prihoda. Poredko se ji je odsmehnil. Poredko se je kaj več pomenil z njo, čeprav je ni sovražil. Njegova hčerka je bila, njegov najdražji otrok, a hkratu tudi edino bitje, ki mu življenja ni nalašč grenilo. Od njegovih domačih edino bitje, od tistih, ki vse prej lahko nalivajo grenčico kot pa drugi. S komur človek poveže srčne niti, s komur ga spaja kri, s tem se mu lažje da radost in bol. Nepravi pogled dragih ljudi je vse občutnejši, vse bolestnejši kot pa najgrša psovka slučajneža na cesti. Pogled boli, a psovka se preslišiš.

Martina je bolelo marsikaj. Bolelo in trlo tako zelo, da smo se privadili njegovi mračnosti in mu odpustili zakrknjeno samotarjenje. Čutili smo, da mu zagrenjenost ni zlobna hinavščina, temveč razumljiva posledica doživetij njegove trnjeve hoje skozi svet.

Martin je bil v življenju nesrečen.

Martin je bil v življenju prevaran.

Martin je bil v življenju strt.

Sočustvovali smo z Martinom, a le potihoma. Glasno nismo upali, pa tudi smeli nismo. Dasi strt in le živemu mrtvecu podoben, je bil še toliko močan, da ni docela klonil. Da, Martin ni obupaval in tarnal, ni se solzil in tudi preklinjal ni. Samo glavo je povesil in korak mu je postal trudnejši, za njegova leta gotovo prebetežen.

Sicer je pa pri nas tako, da nas usoda enega samega človeka ne more popolnoma prevzeti, ker je tovarna križišče tisočerih usod. Tisočero življenj se srečava vsak dan in vedno se kje kaj primeri, kar pozornost vzbudi, kar ljudi razgiblje in vsaj za skromno trenutje predrami iz enakomernega pogona. Različne stvari se nam primerijo, pestre zgodbe se pretakajo skozi ljudi, včasih zabavne in smeh izzivajoče, včasih pa resne in prav fabriško krvave. Vajeni smo jih, vse se nam zdi razumljivo, saj se med tisoči ljudmi mora nekaj zgoditi. Ljudje bi ne bili, ko bi ne poznali krohota in žalosti, solz in krvi. Vse poznamo, tudi življenje globoko v dnu. In za nesrečo vemo, saj so stroji pri nas in velike peči. Kje pod solncem pa so stroji brez nesreč? Kje so peči, ki bi nikogar ne opekle? Kje je delo brez žrtev?

Nikjer. Zato tudi mi ne smemo tvoriti izjeme. Tudi pri nas moramo imeti pohabljence. In mrtve tudi.

Moramo . . .

*

Krut je ta zakon.

Brezobziren, ker nad vsakomur visi. Strašen in samopašen. Fabriški.

Ej, pa mu le kljubujemo. Premagati ga skušamo. Obvladati. Krotilci železnega besa smo. Krotilci ognja in strojev. Gospodarji in sužnji tovarne. Preoblikovalci jekla in graditelji kaminov. Zato moramo biti močni in pogumni. Jekleni. Kdor ni, ta pade. Pade in ne vstane. Slabiči niso za naše carstvo. Samo močni vztrajajo. Jekleni, kremeniti.

*

Spet mislim na Martina.

On je bil dovolj kremenit. On je vztrajal. Vzlic vsemu, kar mu je prišlo na pot in ga trlo. Vzlic ženi, ki ni bila zanj. Vzlic otrokom, ki so ga zapustili.

Lepo ženo je imel naš Martin. Prelepo. In srčkane, presrčkane otroke. Vse skupaj v svoje nesrečo, ker so mu vsi ubogo življenje grenili in ga bičali v dno duše. Se Julči mu ni prizanesla. Se ona mu je trgala srce, čeprav med zadnjimi. Vsi drugi so mu poprej plunili v obraz, potem je pa še ta prišla z udarcem in ga ranila. Ranila krvavo, z vso močjo. Na vse naše čudo ga je ta rana najhuje zapekla, dasi je bil ran vajen in bi mu ena več ne smela prizadejati takšne teže. Toda, kdo more zapovedovati, kaj se sme in kaj ne sme? Včasih je le malo treba do velikih stvari. Do velikih sreč in velikega trpljenja. Do vsega, kar je človeku dano po skritih postavah. In Martin je bil človek. Saj je trpel, ker si smel biti srečen. Trpel je, ker je ljubil. Trpel zato, ker njegove ljubezni niso razumeli, ne cenili, a še manj vračali. Morda je bil neroden z njo. Mogoče so okorne besede zmanjšale toplino čuvstev. Težko je včasih izraziti, kar človeka spreletava in objema. Še težje je pa k sebi prikleniti ženo, ki stremi drugam in so ji čuvstva vdanega moža le prilika zabave.

(Dalje prihodnjič.)

Za kratek čas

To mu je glavno

Mikloša je uklal pes. Zdravnik mu prigovarja, naj gre v Pasteurjev zavod, da ga bodo tam cepili proti pasji steklini. Toda Mikloš se za to ne more odločiti.

"Samo to pomislite," mu reče zdravnik, "če je bil pes stekel in dobite tudi vi steklino, boste grizli druge ljudi. Zato vam še enkrat svetujem, dobro premislite. Jutri se spet oglasim, in dotlej se odločite."

Ko ga drugo jutro spet obišče, ga dobi pri vnetem pisanju.

"Aha, oporoko sestavljate," se nasmehne zdravnik. "Torej ste le prišli do prepričanja, da je stvar resna?"

"O, ne, gospod zdravnik! Beležim si samo imena tistih ljudi, ki jih bom ugriznil."

* * *

Nedeljski lovec

"Ali si kaj ustrelil?"

"Seveda!"

"Kje pa imaš plen?"

"V bolnici!"

Izostalo

"Zdaj pa naj mi kdo pove kako lepo reč, otroci," pravi učiteljica v šoli.

Mimica, tovarnarjeva hči, vzdigne roko.

"No, kar povej!"

Mimica pogleda okrog sebe, potem reče: "Izostalo", in sede.

Učiteljica jo začudeno pogleda.

"No, ali je to vse?"

Mimica prikima.

"Nič več?"

Mimica odkima, potem reče:

"Zadnjič je prišla naša tajnica k atu in mu rekla: "Izostalo!" in ata se je prijel za glavo ter rekel: "Lepa reč!"

*

Poštenjak je, samo . . .

Starega Rotschilda so vprašali za njegovo sodbo o nekem londonskem veletrgovcu.

"Gentleman in poštenjak od nog do glave," je odgovoril. "Če reče 'da', to velja, če reče 'ne', je tudi res . . . samo laže."

V hotelu

"Na pomoč! Na pomoč! V... tar, kje ste?"

"Evo me, milostljiva! Želite..."

"V moji sobi sta dva tuja... prosim, vrzite enega ven!"

Želodčno zdravilo, ki ga nemore prehvaliti dovolj

"Chicago, Ill., 18. maja.—Nikdar nisem vzela drugega na pomoč meni kot

TRINERJEVO GRENKO VINO

Sicer ga ne morem prehvaliti dovolj, resnično je najboljše želodčno zdravilo. Vaša Mrs. E. Steider." V teh dneh depresije ljudje bolj pazijo kaj kupijo. Vedno več naročil za Trinerjevo grenko vino pomeni, da so ljudje prepričani o njega zanesljivosti. Je nenadomestljivo za zaprtnico, slab apetit, neprebavnost, glavobol, zgubo spanca, in za enake nerede. V vseh lekarnah v malih in velikih steklenicah. Zdravniki ga priporočajo. Ako ga ne morete dobiti v vaši bližini, pišite na: Jos. Triner Co., 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.—(Adv.)

Jelena Zimanska, svetovno najslavnejša zeliščarka, pomaga tisočerim z zelišči

Čudovita nova zmes življenje-dajočega zelišča, izvrstno moderna iznajdba žene. Tisoče, ki so trpeli, so zdaj zdravi. Brez izjeme kaj je vaš nerod, brez razlike kolike zdravnikov ali zdravil ste poskusili brezuspešno, je upanje za vas, vse.

Jelena Zimanska

1869 N. Damen Ave., Dept. No. 10, Chicago, Ill.

Mati Jelena Zimanska, vam nudi 5-dnevno Domače Zdravilo z zelišči, prosto. Opišite vaše stihoti in dobili boste $1.00 steklenico TONIKE ZA KRI ali 1.50 steklenico posebnega zelišča zdravila prosto. Priložite 25c za poštnino in druge pošiljatvene troške. Pridite osebno ali pišite še danes. Prosta zdravniška preiskava in nasvet.

DR. MARKO YOVANOVICH, N.D., D.C.

188 W. Randolph, Chicago, Rm. 1218

Tel.: Randolph 5811

Zdravi najuspešneje z naravnim načinom brez operacije vse bolezni, kronične ali akutne, zaprtje, revmatizem, nervoznost, žolčni mehur, slepo črevo itd. Zdravniška preiskava in nasvet brezplačno. Pridite osebno ali pa pišite po domača naravna zeliščna zdravila.

CITY EXTERMINATING COMPANY

H. F. DeLonge, Prop.

Prejema kontrakte za uničenje gricev, molov, stenic, mravljincev, podgan, miši, bolh, lesnih črvov, ameriških in vodnih mrčesov. Vsa priprava v prodaji. Pišite za pojasnila na: 417 N. Wells Street, Chicago, Ill.

ŽENE IN MOŽJE

Nikar ne trpeti vsled neredno... jeter, plinov, ocejanja, kronične zaprtnice, neprebavnosti, glavo... bola, "prostalitis" ali zlate žile. Ozdravite se v kratkem s vlivanjem

DR. KLIMEK MAY WINE HERB TONIC

Pošljite $1.00 še danes za steklenico tega zdravila, ki pomaga zdravju in daje moč. Opravljali bodete lahko posle ako st... zdravi.—Pišite na:

DR. KLIMEK Laboratory, 601 North State St., Chicago, Ill.

Brezplačni zdravstveni nasveti.

Iščemo agente.

Pošljite 10c in mi vam pošljemo po... skustvo ali pa pišite za zastopstvo.

ZOBOZDRAVNI...

Dobro zobov...

JAMČENO, $8

MOJE CENE SO ZMERNE, MOJA PREISKAVA BREZPLAČNA

Zobna krona od.....$5.00 na...

Popravilo zob od.....$1.00 na...

Izdiranje zob brez bolečin z Oxygen pl...

PREISKAVA Z X-RAY (žarki). Pr... si dnte zobe popravljati, zahtevajte c... pasvet in cene.

DR. GARY

20-letna praksa. Northwest Corner Randolph and State St. 2nd Floor nad lekarno. Vhod 6 W. Randolph St. Odprto ob večerih do 8. V nedelje 9 do 1.

Edini Srb, starokrajski zdravnik v So. Chicagu

Dr. AVRAM DUNDJERSK...

9113 Commercial Avenu... SO. CHICAGO, ILL.

Telephone: So. Chicago 0423

Zdravi z "Ultra-Violet" žarki, z "galvansko strujo" in "Diatherminom"

Daje "Gamelon" to je naj-novejše evropsko zdravi... za jetiko

Specialist za ženske, kožne i... spolne bolezni (Sifilis in kapa...vico.)

STAROKRAJSKA ZDRAVILA

Saginaw 2889

M. LAZAR & CO. SO. Chicago 4278

NOT INC.

9275-79 SOUTH CHICAGO AVE., CHICAGO, ILL.

SPECIALIZIRAMO Z VROČO VODO in PARNO OGREVALNE SISTEME.

Imamo popolno zalogo plumbarskih, ogrevalnih in električnih predmetov

PRIČETKOM 1. OKT. NAŠE POSLOVNE URE BODO: OB ČETRTKIH IN SOBOTAH DO 8. URE ZVEČER. VSAK DRUGI DAN DO 6. URE ZVEČER.

ŠTIRI IN DVAJSET MESECEV ČASA IMATE ZA ODPLAČEVANJE

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijsko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA